

Ustanie członkostwa w związku w drodze wystąpienia

Związek zawodowy, jak każde inne zrzeszenie (np. stowarzyszenie, spółdzielnia) opiera swoją działalność, a nawet swoje istnienie, na osobach w nim zrzeszonych. W przypadku związków zawodowych niezwykle istotna jest wyrażona zarówno w licznych aktach prawa międzynarodowego, jak i w polskiej konstytucji, zasada wolności związkowej.

Zasada ta oznacza prawo do swobodnego tworzenia i przystępowania do związków zawodowych. Oczywiście jest ona w pewien sposób „ograniczana” poprzez wskazanie zakresu podmiotów, którym taka wolność przysługuje, co wynika z tego, że związki zawodowe mają ściśle określone zadanie, tj. reprezentowanie szeroko pojętych praw i interesów ludzi pracy (trudno zatem, żeby prawo wstępowania do związku mogło przysługiwać np. pracodawcom).

Raz nabyte członkostwo nie jest jednak czymś czego nie można stracić. Najogólniej rzecz biorąc okoliczności utraty członkostwa można podzielić na te, które zależą od woli członka, takie, które zależą od woli związku i wreszcie takie, które są od nikogo niezależne (przede wszystkim dotyczy to obiektywnej okoliczności, jaką jest śmierć członka związku).

Możliwość pozbawienia członkostwa w związku bez woli jego członka ma swoje oparcie w podstawowym obowiązku członkowskim jakim jest przestrzeganie wewnętrznych regulacji danego związku i prawa tegoż związku do wyciągania konsekwencji wobec członka, który tego obowiązku nie przestrzega. W przypadku NSZZ Solidarność najbardziej oczywistymi przykładami w tym względzie są pozbawienie członkostwa (wykluczenie ze związku) oraz skreślenie z rejestru członków.

W przypadku utraty członkostwa z woli członka związku (w nomenklaturze statutu NSZZ Solidarność określanej jako wystąpienie ze związku) należy mocno podkreślić, że możliwość rezygnacji z członkostwa ma dużo głębsze umocowanie, niż tylko postanowienie statutu. Otóż wspomniana wcześniej zasada wolności związkowej zawiera w sobie także aspekt negatywny, oznaczający, że nikt nie może zostać zmuszony do przystąpienia do związku zawodowego wbrew swojej woli, a także że nie może być pozbawiony prawa do swobodnego zrzeczenia się tego członkostwa. Takie spojrzenie pozwala odpowiedzieć na pewne pytania związane z wystąpieniem ze związku, w kwestiach, których nie znajdziemy wprost regulacji w prawie wewnątrzwiązkowym.

Moment utraty członkostwa w razie wystąpienia ze związku

W przypadku nabycia członkostwa w NSZZ Solidarność wprost wyrażona została zasada, iż następuje to z chwilą przyjęcia deklaracji członkowskiej przez komisję zakładową lub międzyzakładową § 9 ust. 1 pkt 2 statutu). Innymi słowy, samo złożenie deklaracji nie jest równoznaczne z nabyciem członkostwa. Inaczej należy natomiast ocenić złożenie oświadczenia o wystąpieniu ze związku. W tej kwestii prawo wewnątrzwiązkowe milczy, jednak nie ma żadnych wątpliwości, że utrata członkostwa następuje już z chwilą złożenia takiego oświadczenia i nie

wymaga ono dla swojej skuteczności żadnego działania ze strony właściwej komisji. Wynika to właśnie z negatywnej wolności związkowej, gdyż sprzeczne z nią byłoby przyjęcie rozwiązania analogicznego do nabycia członkostwa (czyli takiego, w którym złożone oświadczenie nie wywoływałoby skutków do czasu jego przyjęcia przez właściwą komisję). Prowadziłoby to bowiem do sytuacji, w której dana osoba byłaby członkiem związku wbrew swojej woli (co zostało wyrażone złożeniem oświadczenia). Tym samym ewentualna uchwała komisji ma jedynie charakter deklaratoryjny – potwierdza zaistniały stan prawny, a nie tworzy tego stanu.

Przy okazji omawiania oświadczenia o rezygnacji z członkostwa warto zwrócić uwagę jeszcze na jedno zagadnienie. Otóż więź prawna łącząca związek zawodowy z członkiem ma charakter cywilnoprawny, a zatem oświadczenia składane pomiędzy tymi podmiotami, a dotyczące członkostwa są swoistymi oświadczeniami woli. Oznacza to, że stosuje się do nich odpowiednie przepisy prawa cywilnego. W szczególności w analizowanej sytuacji warto zwrócić uwagę na przepis art. 61 § 1 kodeksu cywilnego.

Zgodnie ze zdaniem pierwszym tego paragrafu oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Oznacza to, że formalnie ustanie członkostwa następuje z chwilą, w której z treścią oświadczenia mógł się zapoznać nawet jeden członek komisji (jako organu właściwego do przyjmowania takich oświadczeń), niezależnie, czy rzeczywiście z tym oświadczeniem się zapoznał.

Ponadto zgodnie ze zdaniem drugim art. 61 § 1 kodeksu cywilnego odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej. Możliwe jest również późniejsze odwołanie oświadczenia woli, ale wówczas wymagana jest już zgoda strony, do której oświadczenie było kierowane. Co istotne w doktrynie prawa cywilnego przyjmuje się, że odwołanie dokonane w tym trybie powoduje, że pierwotnie złożone oświadczenie powinno być traktowane tak, jakby nigdy nie zostało złożone.

Z chwilą skutecznego zrzeczenia się członkostwa ustają wszelkie prawa i obowiązki o charakterze korporacyjnym pomiędzy członkiem związku a związkiem (np. obowiązek opłacania składki, czy też prawo do reprezentowania przez związek w sprawach indywidualnych danej osoby). Oczywiście skutkuje to również pozbawieniem wszystkich funkcji związkowych (wygaśnięcie mandatu).

Jakub Szmit, Starszy specjalista w Zespole Prawnym KK NSZZ Solidarność